

/519/ - Barokní hudba - Vivaldi, Händel, Bach a další představitelé

Místo vzniku a charakteristika počátků období barokní hudby souvisí s tím, co již bylo řečeno o vzniku opery a dalších instrumentálních forem baroka (viz 518). Pokud jde o obsah hudby tohoto období, je důležité, že to byla hudba silného citového prožitku a strhujícího výrazu. I skladby „zábavné“ měly velice složitou a nápaditou stavbu.

Antonio Vivaldi (1678 – 1751)

- vrcholný skladatel italského baroka, autor více než 450 ti koncertů pro různé nástroje a orchestr. Hudební formy, které rozvinul od něj přejímali další velcí evropští skladatelé. Jeho nejhranější čtveřicí koncertů pro housle a orchestr je Čtvero ročních dob.

Georg Friedrich Händel (1685 – 1759)

- jeden ze dvou největších německých skladatelů tohoto období. Žil 3 roky v Itálii, kde se naučil komponovat opery v italském slohu. Obohatal německou polyfonii o italskou zpěvnost. Trvale se usadil v Anglii, kde byl operním podnikatelem (provozoval divadlo). Psal opery a oratoria na náměty z antiky a z dějin židovského lidu (Starý zákon z Bible). Napsal asi 44 oper a 30 oratorií (Mesiáš, Saul,..), instrumentální dílo: 12 concerti grossi, sonáty, 20 koncertů pro varhany, slavnostní Vodní hudbu a Hudbu k ohňostroji.

Johann Sebastian Bach (1685 – 1750)

- považován za vrchol barokní hudby vůbec, zemřel slepý stejně jako Händel, za svého života považován za nejlepšího varhaníka. Jeho hudbu ovlivnil protestantský chorál, francouzská suita a italská melodika a hudební formy. Napsal Vánoční a Velikonoční oratorium, Matoušovy, Janovy pašije, Velkou mši h moll, Dobře temperovaný klavír, Hudební obětinu, Umění fugy (vrcholy polyfonie), dále napsal Braniborské koncerty, Houslové, cembalové koncerty, atd. skladby pro varhany, cembalo a sonáty pro různé nástroje.

Další představitelé baroka:

Itálie: Monteverdi, Pergolesi, Corelli, Francie: Lully/LYLY/, Couperin /KUPRÉN/, Anglie: Purcell, Čechy: Michna, Vejvanovský, Černohorský, Zelenka (žil v Drážďanech)

/520/ - Vznik klasické sonátové formy

Na přelomu 18. stol. byli skladatelé nespokojeni s jednotvárností hudebních forem baroka, kde věty instrumentální skladby byly vystavěny pouze z jednoho tématu a kontrast se realizoval pouze mezi větami, a to střídáním pomalých a rychlých temp.

Proto bylo zavedeno druhé – kontrastní téma (viz 421), kromě toho se měnil charakter hudby, byla zpěvnější, jednodušší a bližší hudbě lidové svou periodicitou, symetrichostí a příklonem k homofonii (viz 415, 422). Na vzniku klasické sonátové formy se podíleli Carl Phillip Emanuel Bach (syn J.S.Bacha), a čeští skladatelé J.Zach, J.V. Stamice, A.Fils, J.Čert (tzv. Mannheimská škola). Tito skladatelé zavedli též mnoho nových prvků v dynamice a výrazu a přidali k sonátovým cyklům (viz 425, 426) čtvrtou větu. Pro toto období hovoříme jako o předklasicismu nebo o galantním slohu.

Reforma opery

Začátkem 18. stol. v evropské hudbě převládal kult koloraturních árií (mnoho rychlých legatových not zpívaných na jednu slabiku) a stále v operách zpívali ženské role kastráti (s diskantovým – vysokým hlasem, po operativně zastavené mutaci). Christoph Willibald Gluck, žák českého skladatele B.M. Černohorského, dvorní skladatel Marie Terezie se postavil proti těmto praktikám a provedl reformu opery. Vrátil operu původnímu úkolu, hudba měla umocnit výraz citů a učinit děj srozumitelným. Odstranil zbytečné ozdoby a podřídil hudbu obsahu děje. Napsal: Orfeus a Euridyka, Ifigenie v Aulidě, atd.

/521/ - Vídeňský klasicismus

Na rozdíl od dřívějších období, kdy objednavatelem většiny skladeb byla církev a šlechta, se koncem 18. stol. posiluje úloha měšťanstva jak v politickém tak v kulturním smyslu. To, zároveň s myšlenkami racionalismu a osvícenství má vliv na určení hudby klasicismu.

Vznikají koncertní sály a skladby jsou určeny výhradně k soustředěnému poslechu. Podle antického vzoru se dodržuje v hudbě rovnováha citu a rozumu (přísně rozvržené hudební formy). Převládají cykly (skladby z několika částí), do skladeb pronikají lidové prvky, melodie obsahují stupnicové postupy, rozložené akordy. To vše umožňuje snadnější přehlednost a zapamatovatelnost témat. Další principy (viz 520).

Hudebními formami klasicismu jsou opera, symfonie (cyklická skladba s první větou v sonátové formě), sólový koncert (skladba pro virtuózní sólový nástroj s doprovodem orchestru), sonáta (cyklická skladba pro klavír nebo jiný nástroj s doprovodem klavíru), smyčcový kvartet (cyklická skladba pro dvoje housle, violu a violoncello).

Joseph Haydn (1732 – 1809)

- první z trojice nejvýznamnějších vídeňských klasiků, dovršil vývoj sonátové formy, jeho přezdívkou napovídají, kde měl zakladatelský význam: „otec komorní hudby“, „dědeček valčíků“, „papá Haydn“. Psal díla v duchu osvícenského optimismu a návratu k přírodě. Byl ještě téměř po celý svůj život ve službách šlechticů. Napsal:

104 symfonií (některé názvy: S úderem kotlů, Na odchodnou, nejvýznamnější – posledních 12 – Londýnské), 83 smyčcových kvartetů (Skřivánčí, Jezdecký), Koncerty houslové, cellové atd.

Wolfgang Amadeus Mozart (1756–1791)

záračné dítě, provedl reformu italské opery, ve službách arcibiskupa, pak císařským dvorním skladatelem, stal se svobodným zednářem, jeden z největších génů hudební historie, A. Dvořák o něm napsal: „Mozart je sluníčko“, což vyjadřuje převažující charakter jeho hudby, ikdyž psal i skladby velice hlubokého a vážného obsahu. Dílo: opery Únos ze Serailu, Figarova svatba, Don Giovanni /DŽ/, Kouzelná flétna, 45 symfonií (Pařížská, Pražská, Jupiter), 27 koncertů pro klavír, 5 houslových a 12 dalších, 24 smyč. kvartetů, sonáty klavírní, houslové, celkem více než 600 skladeb

/522/ - Ludwig van Beethoven (1770 – 1827)

- vrcholný skladatel vídeňského klasicismu, hlavně závažností myšlenkového obsahu svých skladeb je jedním z největších tvůrců všech dob, byl vyznavačem republikánství a svobody (ideály Francouzské revoluce). Po celý život statečně bojoval s nepřízní osudu (neradostné dětství, ztráta sluchu od 30. roku života, zemřel sám, opuštěn i nejbližšími přáteli). Napsal: 9 symfonií (3.-Eroica-Hrdinská, 5.-Osudová, 6.-Pastorální, 7.-Apoteóza tance –oslava t., 9.-S Ódou na radost –óda=oslavná báseň), 32 sonát pro klavír (nejznámější Appassionáta, Patetická, Měsíční svit, Valdštýnská), 10 sonát pro housle a klavír (Jarní, Kreutzerova), 5 klavírních koncertů, houslový koncert D dur, Trojkonzert pro housle, violoncello a klavír, smyčcové kvartety, Missa solemnis, opera Fidelio, atd.

Představitelé českého klasicismu

V 18. století žilo mnoho českých skladatelů v emigraci, kde dosáhli významného uznání. Kromě zmíněných mannheimských (viz 520): severní Německo: Jan Jiří Benda, jeho synové František Benda, Jiří Antonín Benda (Berlín)

Vídeň: Jan Křtitel Vaňhal, Leopold Koželuh, Jelínek, Jírovec, Vranický, Krommer, Krumpholtz, Voříšek

Itálie: Pichl, Dusík, Josef Mysliveček (slavný autor oper)

Paříž: Krumpholtz, Punto-Stich, Antonín Rejcha

České země: F.X. Brixi, J.A. Koželuh, J.K. Kuchař, V. Mašek, Karel Blažej Kopřiva, Jakub Jan Ryba (autor české vánoční mše Hej, mistře)